

KOLOZSVÁRI

SZÍNHÁZI KOZLONY

Megjelenik e lap mindennap,
pénteket kivéve.

Előfizetési ár:
Helyben a hátralévő színiidényre **2 frt. 50 kr.**
Vidékre " " " **3 " — "**
Helyben egy " " " **1 " oszt. ért.**

Mindennemű hirdetések elfogad-
tatnak: kétszer hasábozott sorért
5 újkr., ismétléseknél **3 újkr.**
Kincstári díj minden hirdetésből **30 újkr.**

Hogyan kell megítélni a színészt?*)

A színészek, színesznők megítélésében, egyes kivételekkel közönségünk kellő határozott szempontokkal nem bír. Szép tulajdona az az emberiségnek, hogy úgy műveltje, mint nem műveltje, öntudatos vagy tapintatos rokonszenvvel viseltetik minden jó és nemes iránt. Innen a színpadon is, ezeknek képviselői, az ugynevezelt hálás szerepek, hősök, jelesek személyesi-

E cikket a komoly tanulmányozással, s helyes beosztással, Egressi Gábor ur által szerkesztett „Magyar színházi lap”ból vettük át, mint biztos irányítót a színésztagok megítélésében, Fáy Andrásról. Ő, nemcsak igazgatója, de tanítója, barátja, ápolója volt azon társaságnak, mely Budán működven, a magyar színészet szerelmét a testvérváros szívében lánggra ébreszté, s az épülő pesti színházat elfoglala. Ő, és boldogult Döbrentei ujonczozák az új fiatól tagokat, s az akkoriban még sok előítélet s szülői átok alá került ujoncz színészt fölverte az a kitarítás pánczéval. Az

tői, rendesen nagy előnnyel bírnak a többi szereplők felett a közönség előtt, s ennek kedvenceivé válnak. És ha még ezen felül deli alak, fülhöz és szívhez szóló hang s színpadi otthonosság (routine) is ajánlják a színészt vagy színésznőt, szinte bálványa lesz az a közönségnek, különösbbe a másik nemnek. Ilyenkor elfogultságában a közönség könnyen elsimul az ejtett hibákon, vagy észre sem veszi azokat, borura derüre özönlő tapsait, s magasztalja, dicsőíti bálványát. Innen erednek az olykori túllelkesültsé-

ő tanai igazak s a gyakorlat mezején gyűjtettek. — Szigligeti barátommal egy napon ujonczoztatván, Budára, különös examen alávette a két öreg ur becses személyiségünket. Fáy Andrásnál szavalni kellett, Döbrentei pedig a ballethez küldött bennünket, hol Szöllösi tánczmester mint kettőnkét jól meg galuppérozott. Mind kettő kitarításra serkentett, Fáy a színészetben, Döbrentei pedig e mellett a táncban is — de megváltozott mindenikünkre nézve a világ, vagy is mi abban. (Szerkesztő.)

gek, az ingerült túlbecsülések, miknek ellenében a józanság csak szelmalmokkal csatáz.

Magában ugyan az ily kegyenczkedés nálunk nem volna nagy baj; mert legalább érdekre mutat, nyelvünk és nemzetiségünk egyik paládiuma, a színház irányába; s avval szereljük azt mentegetni, hogy az izlés nem egyforma, és szabad sajátunk. De ha tekintetbe vesszük, hogy a nem éppen érdemesek iránti kegyenczkedéseinkkel, színművészetünk emelkedésének tetemesen ártunk, hogy kegyenczünket elbizakodásra és hibáiban megrögzésre bátorítjuk, sőt benne a fiatal színészek elébe, tév-utas példányt állítunk fel; a kiképzett, vagy kiképzésökre sok gondot, időt, fáradságot fordított színészeket, színésznőket pályáikról lebadgyasztjuk, — mert miért törjék éjjel nappal magokat, ha olcsóbb áron is érhetnek czélt? vagy csekélyebbek is elkapkodhatják előlük a babért? — ha meggondoljuk, hogy az izlés nemesítése, magát az élvezetet is uemesíti, fokozza, sőt a nemzet miveltségére is hatalmasan kihat: nem fogjuk fölöslegesnek találni oly szempontok kimutatását, mikből a színészek, színésznők előadásait, tehetségeit, érdemeit szigorubban, de méltányosabban is, ítélhetjük meg.

Különösebben a journalisticának szükség lekiismeretesen óvakodni úgy a kegyenczkedéstől, mint a méltatlankodásoktól. Mondhatnánk példát, hogy időelőtti kegyenczkedésével szép színészi tehetséget rontott el, és méltatlankodása által, epével öntötte el a színész pályáját. A journalistika ne feledje soha, egyfelől azt, hogy drasticus szer, sőt kétélű fegyver van kezében; másfelől azt, hogy a színésznek legtöbbször csak jelenje van, mely fáradaimait jutalmazza, és színházi közönségével, ha egyik vagy másik játékkal azt elkedvetleníti, van módja kibékülni máskori jeles játéka által; de a nyomott betűk állandó emlékek maradnak, hurczolják a színész nevét azon nagyobb közönség előtt is, melyre nem könnyen hathat, s ez kétszeresen bántja őt. A journalistica, jólétesítés után, kiméletelesen rózza meg a hibát, élesebben a hanyagságot, és kikelve a makacs elbizakodottságot és ármányt.

Megkísértem: röviden, mintegy dióhéjba szorítva, előadni némely e tárgyban igénytelen észrevételemet, csak érintve, nem mindent elmondva, különösen a forradalom előtti korszakból, pesti repzeti színházunkat is.

A hivatott színésznek, a maga szerepének jellemét, mind magában psychologicé, mind összefüggésben a darabbal és többi szerepekkel, gondosan tanulmányozni (studiumozni) kell; az

abban előforduló indulatok, jellemhez és világi álláshoz alkalmazott kitöréseinek fokozásait, hangban és mimicában kellőleg kiszámítani és meghatározni, hogy se túl ne hajtsa azokat, sem innen ne maradjon azokon, hanem mindvégig hű maradjon szerepe jelleméhez, s kellőleg kiemelje mind azokat a pontokat, miket a költő a jellem festésére és a darab kifejtésére használt. Azután azt határozza el a színész: mily arcjátékkal és mozdulatokkal fogja fenntartani a nyugopontokon (midőn nem szól) a jellem érdekét és indulatok hatásait? s miképpen egyénítse kellőleg és hatólag szerepének személyét? — Mindezek nem könnyű dolgok; de elmulasztásaik rendszeren megszokták boszulni magokat. Emlékszem, hogy egy előadásnál már a darab közepén elrekedt, az indulatfokozás tanulmányozását elmulasztott Lear király. Az egyénítésben kitűnők voltak nálunk: Megyeri, Szentpéteri és... *).

— A tanulmányozást ma már csaknem általánosan szükségesnek ismerik színészeink; de nem oly általánosan közönségünk. Amazok megvannak győződve a felől, hogy pusztán színészi routine-nel, ha nem rontnak is el végkép szerepeket, sőt neméltő közönségnek tetszelhetnek is, de a szigorubb műértőt csak ritkán elégíthetik ki.

Megtörténhetik, hogy a studiumos színész is megtéved egyik vagy másik szerepe felfogásában és tanulmányozásában, — hiszen tévedni emberi dolog, — de ritkán fog rontani végkép ekkor is; legtöbbször pedig úgy fog játszani, ha hivatottja pályájának, hogy maga a művészet géniusa is javálva mosolyog játékára. Általában nem egy-két, hanem több szerep előadásából szükség megítélnünk a színészt.

Vannak esetek, mikben szükségből vagy ármányból, vagy csak hibás szerep-osztásból is kénytelen a színész oly szerepben lépni fel, mely egyéniségével nem egyezik, vagy éppen ellenkezik azzal; mert nem születünk mindenre egyformán. Ha például a hősnék szerepeiben kitűnő Kántornéval vagy szintén azokban jeles Jókainénkkal, érzelgő szerelmes lánykát, vagy viszont a kedélyes nagybátyákat remekül adott Szentpéterivel, a szenvedő és lágy érzelmi szerepekben oly feledhetlen Lendvay Latkóczynéval hős szerepeket játszataánk, meglehet, nem rontanák el végkép szerepeiket, de kitűnőt sem nyújthat-

*) A magyar színházi lapok tisztelt szerkesztője szokott szerénységénél fogva saját nevét itt kihagyta, mit nekünk a cikkíró véleményének tiszteletteljes helybenhagyása s Egressi ur művészetének becsülése miatt tennünk nem szabad.
Szerk.

nának azokban. Ezért a szerepek mindenkori helyes kiosztását főgondjával szükség fogadni az igazgatóságnak. Így másrésről nem ritka azon eset is, hogy a szerep maga találja meg emberét. Olykor csekély színész is egyes szerepeket vagy jeleneteket várakozáson fölül játszik; mint mondani szokták: a vak tyúk is talál néha búzaszemet. Emlékszem, hogy a „Király leány és koldusnő“ című darabban az udvari hölgyet jelentéktelen színészinő, Learben a didergő Tamást csekélyebb színész, közmegelegedésre adták volt.

Vannak ugyan nehezebb tanulmányozású szerepek, — különösen azok, mik élesen nincsenek vonalozva (marquirozva) s ezért nehezebb előadásuak. Ugy van ezekkel a színész, mint a festész a fiatal női arczokkal, miket nehezebben talál, mint az erősen redőzött öregeket; — de a legkisebb szerep sem nélkülözheti a tanulmányozást. Ezért nem a szerep tekintélyét vagy hálás voltát, hanem azt kell számbevennünk: miként adta azt elő a színész? Gyakran egy inas vagy korcsmáros szerepében, oly jeles lehet a színész, mint másik a miniszterében. E részben leginkább azon része szokott ámulni a közönségnek, melyet csak a darab meséje és eseményeinek kifejlése érdekel, mely abban együtt játszik a színészekkel, megkönnyezi a darab hőse szerencsétlenségeit, s alig várja, hogy leszuratván a gyűlöletes cselszövő, megkönnyüljön lélekzete.

Övakodják a színész bármilyen mozdulattal elárulni, miként ő érzi, tudja, hogy csak szerepet játszik s nem ugyanazonítja magát annak személyével, nem ámult be annak jellemébe és körülményeibe; mert ez esetben vége a közönség ámulatának is. Ezen magaelárulása a színésznek leginkább vigjátékokban tapasztalható, mikben nem ritkán sejteni vagyunk kénytelenek, hogy a jellem, melyet a színész előad, nem komoly sajátja neki, s érezteti velünk öntudatosságát abban, hogy ő csak mulattatásra játsza a bohócot. Ez által elvesz nagyrésze a comikai hatásnak, a gyermek (naiv) szerep pedig egészen. A vigjáték comicuma azon részének, melyet nem situációk idéznek elő, egészen és egyenesen a sajátját fogadott jellemből kell kifolytani. Emlékezem, hogy az 1833. évi budai színész-társaságnál többször kelle figyelmeztetnem a vig szereplőket. E tekintetben Szentpéternyk utolérhetlen volt; ezért a magasabb comicumban párja nem egy hamar fog akadni!

Ember- és világismeret a színészi képzettségnek alapjai. Az elsőnél fogva tudni fogja követni az indulatok legcsekélyebb változatait is az

emberi szivek redőibe; s tudni fogja, hogy az indulatok nem szökdösnek rögtön ellenkezőségekre, például: a harag, kedélyes nyugalomra, szerelem gyűlöletre, hanem átmeneti phásisokon mennek keresztül. Az utóbbinál fogva pedig nem fogja feledni, hogy az indulatok kitörései sokképpen különböznek a személyek világi állásaihoz és műveltségi fokaihoz képest; s másképpen tör ki egy magas állásunak haragja, mint a toborzóé, a főrangú delnőé, mint a kofaé. E részben Kántorné több darabban, különösen „Essex“-ben, szép követendő példát nyújtott.

(Vége következik.)

Kisdedék examenje.

A ref. kollégiumi 1-ső elemi osztály növendékeinek téli közvizsgálata tegnapelőtt ment végbe délután 3 órakor igazgató t. Takács ur elnöklése alatt, ki tapintatos és nyájas kérdéseivel a kisdedek bizalmát annyira magához csatolá, hogy öröm mosolygó arczczal álltak ki a kis polgárok a mediumra, s bátran, menten minden ily alkalomi megdöbbenéstől, mondták fel szakmájukat. Tantárgyak valának: I-ső Vallás, II-ik Olvasás és magyarnyelvtan, III-ik Értel- és beszéd gyakorlatok, IV-ik Számtan, V-ik Helyisme, VI. Verselés, VII-ik Szent és világi énekek.

A vizsgálati terem tömve volt hallgatókkal minden rendből és rangból, s a szerető szülők mind két neméből; leginkább pedig a nagyobb tanuló ifjúság volt számosan képviselve. Ha a szülők arczán — a kis fiuk ügyes, életrevaló s értelmes szavalatára, melyben a gyermeki hűség emberszereteti, polgári, s nemzetiségi, valamint vallási eszmék utile-dulcitéként ragyogtak át, — az öröm lángja lobogott; lehetett látni a felnötteken azon hűszke önértet vallomását, hogy e csemeték, kiket a deli ifjuság szeretettel állott körül, méltó követők lesznek minden jóban és nemesben, leginkább pedig azon érzelemben, mely a nemzeti dalok elszavalása és dallására az ő kebleikben szikrázott fel. A 24 kis polgár a censurát az összes hallgatóság örömeire pompásan állotta ki.

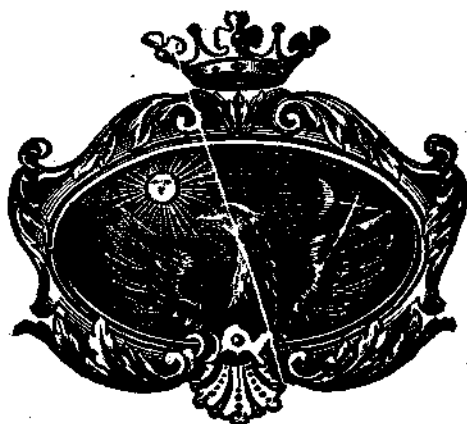
Gurzó urnak pedig, a lelkes tanárnak, kit a gondviselés annyi ezerek közül választott ki, kisdedeink oktatójaul, megáldva gyermekies kedély, vonzó nyájasság, szeretetteljes bánással, s úgy szólván édes anyai türelemmel, kiáltunk háromszoros éljent.

Bécsi híre,

Január 24-én. Földteherm. Magyar 73.— Temesi 72.50. Erdélyi 70.—75.— Arany 6.—27.— Ezüst 132.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: HAVI MIHÁLY.

NEMZETI

SZÍNHÁZ.

Felsőbb

engedélylyel.

Kolozsvártt, ma, Hétfőn, január 30-án, 1860.

A fennálló országos szini választmány pártfogása és HAVI MIHÁLY igazgatása alatti
dalszintársaság által adatik:

ŐR D D Ő G

naplója.

Francia vígjáték 3 felvonásban. Irták Arago, és Vermond, fordította Egressi B.

Személyzet:

Robin de Bois	Paulai.	☼ Cerny grófné) a Báróné	Pataki R.
Rouquerolles báróné	Bodorfiné.	☼ Rapiniere lovag) rokonai !	Gyulai.
Marie, leánya	Follinusné.	☼ Gauthier, kőműves	Palotkai.
Lornias marquis) a Báróné rokonai	Simonyi.	☼ Grand anyó, majorosné	Alajosné.
Cerny gróf)	Tar.	☼ Valentin, a báróné inasa	Albisi.

Alarczos bálvendégek. Történik: az 1-ső felvonás a rouquerollesi uradalom ma-
jorjában, a pyrenei havasokon; a 2-ik Párisban: a 3-ik Rouquerolles
kastélyban.

Helyek ára : Zártszék 70 kr. Földszint 42 kr. Altiszti jegy 21 kr.
Karzat 18 kr. osztr. ért.

Kezdeté fél 7 órakor, vége 9 után.